

LAKI LUKÁCS LÁSZLÓ

A kézimunkázás boldogságáról

A Városi Rendezvények Házában 1996 tavaszán **Magyar polgári kézimunkák a millennium tájékán** címmel nagyszabású kiállítás volt. A megnyitón **Kachelmann Róbert** és családja Edelény múzeumának ajándékozta textilgyűjteményét, mely egy több mint 300 kötetes kézimunkakönyv gyűjteménnyel is kiegészül. A város vezetői Kachelmann Róbertet „Pro Urbe Edelény” díjjal tüntették ki évtizedes áldozatos gyűjtő- és restaurátor munkája elismeréseként.

*„színek ragyognak,
s mintha lelkét is oda tenné
a fonalak közé: madár és rózsza
születik, miket utolsó rongyáig
megőríz a vászon”*

(Sinka István)

A kézimunkák, az emberi kéz alkotásai nemcsak hasznosságukkal teszik kényelmesebbé, jobbá az életünket, hanem kifejező formáik, színeik, az alapanyagok és a felhasznált technikák finom egysége révén érzelemben is gazdagítják mind művelőiket, mind befogadóikat. A szépségnek olyan árnyalata ismerhető meg általuk, mely más mint a zene, a vers vagy a képzőművészeteké, de ugyanúgy felold, megnemesít. Ez az érzelem egyszerűbb, köznapiabb, de mindenkiben megszülethet és mindenki képes az élvezetére. Ezért készítik és szeretik olyan sokan. Igazán azonban az tudja értékelni, kellően csak az szeretheti és becsülheti meg, aki ismerheti készítmésmódját és az ebből fakadó jellegzetességeket. Aki pedig el is tudja készíteni, arra új csodák várnak: az alkotás, az önki-fejezés, a teljes kikapcsolódás jóleső, felemelő érzése.

A kézimunka oktatása már Szent István király óta hozzátartozott a leányneveléshez. A középkor egyházi iskoláiban rendszeresen folyt a kézimunka tanítása, amelyet Magyarországon Mária Terézia tett kötelezővé az 1762-ben alapított árvaházakban. A felső népiskolákban és a polgári iskolákban, nevelőintézetekben 1868-ban vezették be a kézimunka oktatását. Nagyanyáink, dédanyáink, ősanyáink ifjúkorában a még önellátó faluközösségek íratlan törvényei szerint a lánygyermeknek meg kellett tanulnia a kender, a len és a gyapjú megmunkálásának és feldolgozásának minden mozzanatát és változatát, hogy felserdülve el tudják készíteni teljes kelengyjüket. Idő haladtával, századunk közepétől a fiatalok sem a családi, sem az iskolai nevelésből nem hoztak magukkal érdeklődést a kézimunka iránt. A szülők és nevelők érdeklődési köréből ez a tevékenység többnyire kimaradt.

Ennek ellenére nem lanyhult a mai ember vágyakozása az önmaga által létrehozott szépségek iránt. Korunk embere számára a kézimunka nem szükséges használati tárgyak előállításának kényszere, nem a szorgalom, az állandó, szükséges tevékenység kifejezője, hanem az alkotókedv, a képzelőerő ébrentartásának eszköze. Örömforrás, pihenés, kikapcsolódás.

Nem könnyű visszalapozni a múltba, újra elevenné tenni azt, amit már csak szekrények, ládák mélye őriz. Az előkerült, részben már foszló, fakuló, de hasonlíthatatlan szépségükkel mégis ámulatba ejtő kézimunkák mindennapi életünk természetes részei lehetnek, sőt, kell legyenek!

„A női kézimunkáról már régen az a véleményem, hogy ez olyanmi, mint a becsületrend a rendjelek között... Sokat tudnék írni a női kézimunka okosságáról, megnyugtatósról, sőt boldogságáról is — mert hiszen még ismertem azokat a magyar nőket, akik akkor is kézimunkáztak, ha nagyon szomorúak vagy ha nagyon boldogok voltak.”

(Krúdy Gyula)

Kachelmann Róbert a sors jóvoltából egy olyan nagycsaládba született, amely társadalmi helyzeténél fogva viszonylagos jómódban élt, a „*békebeli idők*” gazdag szellemi kultúrája és szigorú erkölcsi normái szerint. A család matuzsálemi korban meghalt tagjai „*utolsó mohikánjai*” voltak egy letűnt, sok értékkel bíró magyar történelmi kornak a '70-es években.

A múlt század végén került **Edelénybe** az apai nagyapa, **Kachelmann Walter** erdőmérnök családja. A rádió, televízió nélküli világban a nagymama révén sokat kézimunkáztak a család nőtagjai. Maguk hímezték a lányok kelengyéjét, a család ruháit és a lakástextileket. A szorgalmas, erényes háziasszonyt dicsérte, ha szép kézimunka díszített mindent. A házasságok, a betelepülések révén egyre terebélyesedő nagycsaládban (Weinberger, Farkas, Gaszner, Csiha) illet, sőt kötelező érvényű volt mindenkinek minden technikát magas színvonalon elsajátítani. Jó érzékkel, szorgalmasan tették ezt.

A húszas évek elején házassága révén Edelénybe jövő iparművésznő, **Móga Endréné Reguly Margit** — akiről később a „*Móga csipkét*” elnevezték — kézimunka tanfolyamot indított. A család tagjai itt sajátították el a csipkeverés, a csipkekötés technikáját.

Kachelmann Róbert 1930-ban született **Tibolddarócon**. Édesapja, Kachelmann Kunó, gazdatiszt volt báró Bottlik István birtokán. Nyolc hónaposan súlyos beteg lett. Édesanyja, Gaszner Borbála három napig a karjában tartotta, hogy meg ne fulladjon. Később is mindig maga mellett akarta látni. Az anya és Róbert nővére állandóan kézimunkáztak, így unalmában hozzáfogott ő is. Elemista korában megtanult mindenféle technikát. Később, a háború utáni nehéz években — az édesapa 1946-ban meghalt fogságban — pénzért kézimunkáztak, ebből tudott leérettségizni is. A nagynénik megélhetését segítették e tevékenységgel Edelényben, Szarvason, Budapesten. Haláluk után megörökölték régi anyagaikat.

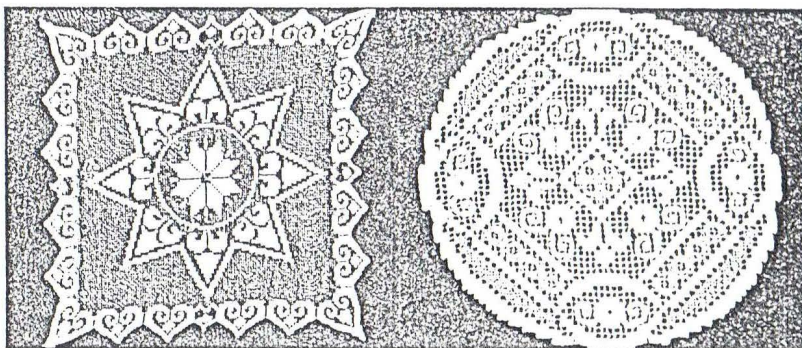
A gyűjtemény kezdetben esetlegesen, a megörökölt, illetve a kegyeletből megőrzött darabokkal gyarapodott, majd — egyre tudatosabban — vásárlásokkal is bővült. Sok-sok darabot nagy szakmai tudást igénylő restaurálással mentett meg.

Így vált teljessé, életét meghatározó tevékenységgé számára a kézimunkázással való foglalkozás.

Az edelényi kiállítás a publikáláson túl (Fürge Ujjak, Csipke-történeti érdekességek című könyv) az első alkalom volt a nyilvános kiállításra. Messze földön híre ment, több mint kétezeren látogatták meg a kiállítást három hét alatt.

A kiállítást követően a család Edelénynek, a **Borsodi Tájháznak** ajándékozta a gyűjteményt.

A Borsodi Tájházban május 19-én nyíló kiállításon a gyűjtemény fehér hímzés anyagát mutatjuk be, a Borsovai Lengyel, a Csajda és a Wágner hagyatékából válogatott tárgyak felhasználásával.

Rece terítő.
dr. Farkas Gyuláné Weinberger Irén
hagyatékából, Edelény.

Rece terítő.
dr. Farkas Gyuláné hagyatékából,
Edelény.